BASTERIA, 54: 151-154, 1990

In memoriam Dr. G. Alan Solem
21.VII.1931-26.II.1990

A. C. VAN BRUGGEN

Systematic Zoology Section, Leiden University, c/o Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, P.O. Box 9517, 2300 RA Leiden

A concise obituary and a preliminary evaluation of the outstanding scientific work of the late Dr. George Alan Solem of the Field Museum of Natural History in Chicago is presented together with an enumeration of his major publications. Solem has particularly made his mark on the taxonomy of the land snails of Australia and the islands in the western Pacific, on the biogeography of land molluscs, and on the systematics and phylogeny of terrestrial molluscs in general. He has been one of the most important exotic land snail taxonomists of the second half of the 20th century.

Key words: History of malacology, obituary, terrestrial molluscs, bibliography, Australia, Pacific islands.

Alan Solem, in leven conservator van de molluskenafdeling van het Field Museum of Natural History te Chicago in de Verenigde Staten, is plotseling op 26 februari van dit jaar overleden. Omdat hij van grote betekenis is geweest voor de malacologie in het algemeen en voor de studie van exotische landmollusken (d.w.z. landslakken van buiten Noord-Amerika en Europa) in het bijzonder, is het hier de plaats even bij zijn verscheiden stil te staan. Bovendien was Alan Solem sinds 1967 lid van de Nederlandse Malacologische Vereniging.

Geboren te Chicago in 1931 behaalde Solem zijn M.A.-graad in 1954 aan de University of Michigan in Ann Arbor, welke universiteit hem twee jaar later zijn doctorstitel (Ph.D.) uitreikte. Na een aantal kleinere artikelen verscheen in 1959 zijn dissertatie, die de zoögeografie van de land- en zoetwatermollusken van de Nieuwe Hebriden, een eilandengroep in de westelijke Stille Oceaan, behandelde. Dit grote werk (meer dan 350 pp.) trok zeer de aandacht, vooral vanwege de grondige biogeografische analyse. Het bleek de inleiding tot een periode van analytisch en synthetisch biogeografisch werk te zijn. In 1956 werd Solem aangesteld als Assistant Curator bij het museum in Chicago; toen hij de positie van zijn voorganger, Dr. Fritz Haas (1886-1969), de eerste malacoloog in dit museum, overnam, kreeg hij een uitstekend ingerichte molluskenafdeling plus bibliotheek en een grote en belangrijke collectie ter beschikking.

De enorme werkkracht van Solem vond o.a. een uitweg in veldwerk, vnl. in Australië en op de eilanden van de westelijke Stille Oceaan, wat de collectie en de wetenschappelijke betekenis daarvan geweldig uitbreidde. Daarnaast pionierde hij met de rasterelectronenmicroscoop (S.E.M.) en de computer. Voor wat betreft dit type microscoop verscheen al in 1970 een eerste artikel in een serie over toepassing van de S.E.M. in de malacologie, wat ook uit zijn voor een groter publiek bestemde boek (1974) duidelijk blijkt.

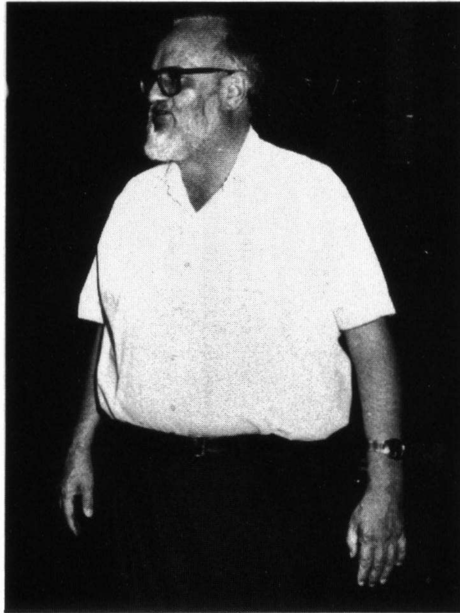

Fig. 1. Alan Solem, congres Boedapest, 1983.

Solem was een competent wetenschapsman, die regelmatig publiceerde. Natuurlijk zal t.z.t. in de Verenigde Staten een volledig overzicht van zijn leven en werken met een lijst van nieuwe soorten verschijnen. Als taxonoom behoorde Solem tot de besten in zijn vak. Hij droeg bij aan de theorie van de taxonomie in de wijdste zin des woords, wat vooral tot uiting kwam in voordrachten voor congressen en andere vakbijeenkomsten. Bij dergelijke gelegenheden ontbrak hij zelden (hij was immers een liefhebber van reizen in den vreemde) en altijd was zijn voordracht het aanhoren waard, origineel, soms provocerend, vol nieuwe ideeën en immer met feiten onderbouwd. Hij had weinig tijd voor modeverschijnselen en kon in scherp conflict geraken met fanatici, vooral op het gebied van de fylogenie, waarbij hij menigmaal de scherpslijpers en doordrijvers terecht wees. Overigens was hij bepaald geen conservatief in zijn vak, getuige de inhoud van zijn talrijke publicaties.

Daarnaast ging hem het wel en wee van collecties ter harte; als proponent van locale samenwerking verrichtte hij in de Verenigde Staten op dit gebied eveneens pionierswerk, vooral in het kader van de Association of Systematics Collections. Wat hem zeer verdroot (en met hem de schrijver van dit summiere levensbericht) was het zienderogen teruglopen van het aantal professionele, academisch geschoolde, werkers aan exotische landmollusken, slakken dus van Midden- en Zuid-Amerika, Afrika bezuiden de Sahara, Azië en het Australische gebied. Grote internationale aandacht voor de zee, en de ontwikkeling van talrijke nieuwe technieken hebben belangrijke impulsen gegeven aan het mariene onderzoek en daarvoor zijn wereldwijd grote sommen gelds vrijgemaakt. Geen wonder dat de aandacht van malacologen sterk op het mariene milieu

is gericht. Daar komt bij dat de rol van (sub)tropische zoetwatermollusken als vectoren van parasitaire ziekten de studie van deze weekdieren eveneens krachtig bevorderd heeft. Solem behoorde tot het kleine groepje vakmalacologen dat zich intensief met exotische landmollusken bezig hield, een kleine club die door zijn dood een gevoelig verlies geleden heeft. De overgeblevenen, te tellen op de vingers aan één hand, vergrijzen snel en als niet spoedig jongeren naar voren komen om hun werk over te nemen, dan valt hier een aanzienlijke hiaat in de kennis. In de strijd om het behoud van de biodiversiteit dienen wij alle zeilen bij te zetten ...

Door regelmatig te publiceren bereikte Solem een zelfde beroemdheid als zijn illustere voorganger Haas. Solem's publicaties vormen tezamen een omvangrijk œuvre waarin honderden nieuwe soorten beschreven zijn. Hieronder worden uitsluitend de omvangrijkste werken opgesomd, d.w.z. publicaties die meer dan 100 pp. tellen. In de toekomst zal geen malacoloog in Australië of op de Pacifische eilanden zich kunnen permitteren het werk van Solem over het hoofd te zien. Zeker zijn er nog verhandelingen in de pers of zo ver gevorderd dat ze binnenkort kunnen verschijnen. In de kerstrondschrijfbrief van 1989 worden o.a. nog meer stukken over Australische Camaenidae aangekondigd. Veel kortere publicaties zijn echter vaak van groter belang dan de volumineuze monografieën. Men denke hier aan hoofdstukken betreffende systeem en fylogenie van landslakken in gezaghebbende boeken.

Alan Solem als mens belichten is heel moeilijk. Wie heeft hem goed genoeg gekend? Zijn belangstelling was breder dan uit oppervlakkige conversatie bleek. Grote interesse voor rotstekeningen en liefde voor bepaalde honden (whippets) waren maar facetten van zijn persoonlijkheid. Voor vrienden kon hij ongelooflijk genereus zijn. Samen met hem een project opzetten en uitvoeren was meer dan een plezier; efficiency en nononsense scoorden hoog in zijn optiek.

De gepubliceerde werken en de collecties in Chicago vormen het permanente monument voor Alan Solem. Moge dat zijn weduwe, Sylvia, een troost zijn.

GROTE WERKEN VAN ALAN SOLEM

SOLEM, A., 1959. Systematics of the land and fresh-water Mollusca of the New Hebrides. — Field. Zool. 43: 1-238.

——, 1959. Zoogeography of the land and fresh-water Mollusca of the New Hebrides. — Field. Zool. 43: 239-359.

LAIDLAW, F.F., & A. SOLEM, 1961. The land snail genus Amphidromus. A synoptic catalogue. — Field. Zool. 41: 505-677.

SOLEM, A., 1966. Some non-marine mollusks from Thailand, with notes on classification of the Helicarionidae. — Spol. Zool. Mus. Haun. 24: 1-110.

——, 1966. The Neotropical land snail genera Labyrinthus and Isomeria (Pulmonata, Camaenidae). — Field. Zool. 50: 1-226.

——, 1974. The shell makers. Introducing mollusks: 1-289. New York/London/Sydney/Toronto.

——, 1976. Endodontoid land snails from Pacific islands (Mollusca: Pulmonata: Sigmurethra) Part I. Family Endodontidae: I-XII, 1-508. Chicago.

——, 1979. Camaenid land snails from Western and central Australia (Mollusca: Pulmonata: Camaenidae) I. Taxa with trans-Australian distribution. — Rec. W. Austr. Mus. Suppl. 10: 1-142.

——, 1981. Camaenid land snails from Western and central Australia (Mollusca: Pulmonata: Camaenidae) II. Taxa from the Kimberley, Amplirhagada Iredale, 1933. III. Taxa from the Ningbing Ranges and nearby areas. — Rec. W. Austr. Mus. Suppl. 11: 147-425.

——, 1982. Endodontoid land snails from Pacific islands (Mollusca: Pulmonata: Sigmurethra) Part II. Families Punctidae and Charopidae, zoogeography: I-IX, 1-336. Chicago.

——, 1984. Camaenid land snails from Western and central Australia (Mollusca: Pulmonata: Camaenidae) IV. Taxa from the Kimberley, Westraltrachia Iredale, 1933 and related genera. — Rec. W. Austr. Mus. Suppl. 17: 427-705.

——, 1985. Camaenid land snails from Western and central Australia (Mollusca: Pulmonata: Camaenidae) V. Remaining Kimberley genera and addenda to the Kimberley. — Rec. W. Austr. Mus. Suppl. 20: 707-981.